

Anvisning till företagare som förflyttar och planterar ut fiskar och kräftor

I denna anvisning instrueras företagare som föder upp fiskar och kräftor och andra företagare i branschen om den lagstiftning om bekämpning av fisk- och kräftsjukdomar, som gäller utplantering, förflyttning och transport av fiskar och kräftor inom vårt lands gränser. Lagstiftningen som hänför sig till saken har räknats upp i slutet av denna anvisning.

Hälsotillstånd

Fiskar, kräftor eller rom får med förbehåll för vissa undantag odlas för att användas som livsmedel, för att säljas eller annars överlåtas för vidareodling eller för att utplanteras i havet eller i vattendrag endast från en sådan djurhållningsplats, som beviljats ett hälsotillstånd från Evira. På Åland är tillståndsmyndigheten landskapsregeringen. Mer information om tillståndet finner du på Eviras webbplats. Att tillståndet är giltigt kan kontrolleras med hjälp av en tabell på Eviras webbplats: www.evira.fi/sv > Djurhälsa och sjukdomar > Bekämpning och övervakning av djursjukdomar > Hälsotillstånd för fisk- kräft- och musselodlingar > Förteckning över vattenbruksföretag (bara på finska). Alla djurhållningsplatser i registret har ett giltigt hälsotillstånd. *Företagaren som tar emot fiskar, kräftor och rom, borde kontrollera att djurhållningsplatsen, som fiskarna köps från, har ett hälsotillstånd.*

Transport

Fiskar, könsceller och kräftor som ska transporteras för utplantering och vidareodling ska se friska och livskraftiga ut. De ska härstamma från en sådan djurhållningsplats, där mortaliteten bland dem i varje enskild odlingsenhet följts upp så, att en ökad mortalitet i dem hade uppdagats.

Transporten ska utföras så, att djuren som transporteras inte exponeras för smittsamma sjukdomar under transporten. Transporten får inte äventyra sjukdomsläget på startplatsen eller destinationsplatsen och transporten får inte heller sprida sjukdomar till andra platser.

För att spårbarheten ska säkerställas ska till fiskarnas och kräftornas mottagare skrivas en följesedel, på vilken åtminstone startdatumet, startplatsen, arten, antalet, medelvikten (för rom volymen), åldern, avsedd destination och djurens härkomstplats och ägare märks ut. Under transporten ska föras bok över de vattenbruksanläggningar, renserier och förädlingsanläggningar, som transportmedlet besöker, över alla vattenbytesplatser och över mortaliteten bland djuren under transporten.

Fisktransportutrustningen ska rengöras och desinficeras mellan transporterna. Tvätten och desinficeringen av transportmaterielen är lagstadgad i sådana fall, då laxfiskar transporteras inom havsområdet eller i havsfiskarnas vandringsområde och

Anvisning till företagare som förflyttar och planterar ur fiskar och kräftor

transportmedlet återvänder till insjöområdet och rekommenderas alltid mellan transporterna.

Bytet av vattnet i transporttankar får inte medföra en risk att djursjukdomar sprider sig. *Om vattnet måste bytas under transporten, ska det utbytta vattnet infiltreras i marken eller ledas till det kommunala avloppsnätet.*

Om tillstånd för transport av djur och om kommersiell transport av djur ges vägledning på Eviras webbplats www.evira.fi> Djur > Djurskydd och djurhållning > [Djurskydd vid transporter](#)

Restriktionsområden

IPN- och SAV-restriktionsområde

I avsikt att skydda yngelanläggningarna i inlandet och utrotningshotade fiskstammar har etablerats ett restriktionsområde i fråga om sjukdomarna IPN och SAV (Infectious Pancreatic Necrosis, infektiös pankreasnekros (genogrupp 5); Salmonid Alphavirus Infections, salmonid alfavirusmitta) och på motsvarande sätt ett skyddsområde och fisktrafiken dem emellan begränsas. Med skyddsområde för sjukdomarna IPN och SAV avses insjöområdet och med restriktionsområde havsområdet havsfiskarnas vandringsområde inberäknat. Som insjöområde betraktas de **vattenområden**, dit vandringsfisk från havsområdet inte kan vandra eller dit den kan vandra bara genom att passera minst två fisktrappor och sådana **djurhållningsplatser**, som använder vatten, grundvatten eller smältvatten som härstammar från ett sådant område.

Från IPN/SAV-restriktionsområdet får i regel inte förflyttas vilda fiskar (vilken art det än rör sig om) till skyddsområdet. Regionförvaltningsverket kan ändå på vissa villkor bevilja undantagstillstånd för förflyttning av vilda fiskar. *Om tillstånd ansöks från regionförvaltningsverket i det område där förflyttningen börjar.* I tillståndsbestämmelserna ingår föreskrifter om undersökningarna som ska göras i samband med förflyttningen och andra krav.

Könsceller från vilda laxfiskar får förflyttas från ett restriktionsområde till insjöområdet, om stamfiskarna undersökts med tanke på IPN och SAV med negativa resultat, rommen är desinficerad som nymjolkad (lax, regnbåge, forell och röding) **och** befinner sig i ögonstadiet (rom från alla laxfiskar) **och** könscellerna efter mjölkningen förvarats i en kläckningsanläggning som använder vatten från havsfiskarnas vandringsområde och som behandlar inloppsvattnet i avsikt att utrota IPN- och SAV-virus eller som använder grundvatten. Könscellerna kan alternativt också förflyttas till en kläckningsanläggning som använder vatten från insjöområdet innan undersökningresultatet klarnat, om avloppsvattnet från kläckningsanläggningen i fråga släpps ut i havsfiskarnas vandringsområde eller havsområdet, infiltreras i marken eller behandlas i avsikt att utrota IPN- och SAV-virus och kläckningsanläggningen förbinder sig att desinficera rommen på det sätt som nämnts ovan. Eviras svar på IPN- och SAV-undersökningarna ska förvaras i djurhållningsplatsens bokföring. Om könsceller eller yngel som kläcks ur dem säljs eller överläts till andra djurhållningsplatser i insjöområdet (bl.a. naturdammar), rekommenderas att den som köper fiskarna får en kopia

Anvisning till företagare som förflyttar och planterar ur fiskar och kräftor

av Eviras analysintyg. Könsceller från andra fiskar än laxfiskar får förflyttas utan dessa villkor.

Förflyttning av odlade fiskar, som är mottagliga mot IPN- och SAV-smitta (lax, öring, regnbåge, sik, bäckröding) eller könsceller från sådana från en djurhållningsplats i havsområdet eller havsfiskarnas vandringsområde till inlandsområdet är förbjudet.

VHS-restriktionsområde

Efter VHS-fynd (Viral Haemorrhagic Septicaemia, viral hemorragisk septikemi) bland fiskarna har bildats restriktionsområdet Åland. Förflyttning av rom eller mjölke från odlade och vilda fiskar som är mottagliga mot VHS (strömming, sik, gädda, torsk, regnbåge, lake, öring, piggvar, skarpsill, harr) och fiskar som spider VHS-sjuka (se Kommissionens förordning 1251/2008, bilaga 1), jämte orensad fisk och icke desinficerad utrustning och transportmateriel från restriktionsområdet Åland till områden utanför detta område är förbjudet. Rensad fisk och helt igenom syrade (pH 4 eller lägre) eller 70 °C / 60 min upphettade biprodukter (rensavfall, döda fiskar) för förflyttas. Om desinficeringen av materielen då man lämnar ett VHS-område finns en separat [anvisning från Evira](#).

Då levande fisk transporteras från andra håll i Finland till Åland ska ses till att transportmaterielen och utrustningen i så ringa utsträckning som möjligt kommer i kontakt med vattnet eller den utrustning som används vid fiskodling på Åland.

Om vattnet som fiskarna transporteras i måste bytas ut under transporten, är det bäst att göra detta i insjöområdet. I insjöområdet kan nytt vatten tas från vattenposter, sjöar eller älvar, men vattnet som byts ut ska infiltreras i marken så långt borta från ytvattnen, att vattnet inte rinner ut i naturliga vatten eller så måste det ledas ut i avloppsvattnenätet. Om vattnet byts ut i havsområdet, ska detta göras så långt borta från Åland som möjligt eller, om vattnet måste bytas ut på Åland, så ska detta göras så långt borta från fiskodlingsanläggningar och renserier som möjligt.

Platsen där fiskarna avlastas ska vara ren och snygg. Föraren och andra personer som återkommer till områden utanför restriktionsområdet och deltar i avlastningen av fiskarna ska använda skyddskläder och skodon som är lätta att desinficera. Personalen i anläggningen som tar emot fiskarna ska undvika att de eller utrustningen de använder kommer i kontakt med transportmaterielen.

Då fiskar som är mottagliga mot VHS eller könsceller från sådana transporteras från Finland till Åland, ska varje parti åtföljas av ett sådant hälsointyg, som avses i Kommissionens förordning 1251/2008 bilaga II del A. Intyget utfärdas av den kommunala veterinären. En kontroll utförd av den kommunala veterinären krävs inte för alla partier i dessa förflyttningar inom landet utan fiskarna kan kontrolleras för en 3 månaders period (vårens förflyttningar / höstens förflyttningar) med en enda kontroll. Om saken ges vägledning till de officiella veterinärerna i Eviras brev dnr: Evira/7381/0512/2014.

Enheten för djurens hälsa och välfärd

Anvisning till företagare som förflyttar och planterar ur fiskar och kräftor

Gyrodactylus salaris -skyddsområdet

I avsikt att skydda fiskarna som lever i vattnen i älvarna som mynnar ut i Ishavet mot parasiten *Gyrodactylus salaris* har bildats ett skyddsområde i vattenområdet som omfattar Tana älv, Paatsjoki, Näätämöjoki, Tuulomajoki och Uutuanjoki (Figur 1). Övriga områden i Finland bildar ett restriktionsområde i fråga om parasiten *Gyrodactylus salaris*.

Förflyttning av levande, odlade och vilda fiskar och rom som inte desinficerats från andra områden i Finland till skyddsområdet som bildats på grund av parasiten *Gyrodactylus salaris* är förbjudet. Omsorgsfullt desinficerad rom får förflyttas.

Det är också förbjudet att förflytta levande fiskar från vattenområdena Paatsjoki, Tuulomajoki och Uutuanjoki till vattenområdena Tana och Näätämöjoki. Införsel av betesfiskar till *Gyrodactylus salaris* -skyddsområdet och förflyttning av betesfiskar från ett vattendrag till ett annat inom skyddsområdet är förbjudet. Användning av betesfiskar vid mete, pilkfiske eller kastfiske inom skyddsområdet är förbjudet. Rensning av fiskar som härstammar från andra vattendrag eller utsläppning av rensavfall i vattendragen inom skyddsområdet är förbjudet. I förordningen sägs också att fiskeredskapen och fiskeutrustningen ska vara helt torr eller desinficerad innan den används i dessa vatten. Mer information på [Eviras webbplats](#).

Figur 1. Området som skyddats mot parasiten *Gyrodactylus salaris*

Undantagstillstånd

Regionförvaltningsverket (RFV) kan bevilja undantagstillstånd att förflytta vilda fiskar från ett restriktionsområde till skyddsområdet, om förflyttningen inte väsentligt ökar risken att sjukdomen i fråga sprider sig till skyddsområdet.

Enheten för djurens hälsa och välfärd

Anvisning till företagare som förflyttar och planterar ur fiskar och kräftor

Etablering av ett stamfiskbestånd

Vilda laxfiskar, av vilkas könsceller stamfiskstim etableras, ska undersökas med tanke på sjukdomarna VHS, IHN, IPN, SAV och BKD innan deras avkomma får säljas eller överlåtas för utplantering eller till andra anläggningar. *Stamfiskar fångade i älvar som mynnar ut i Ishavet undersöks också med tanke på ISA. För harrars, sikars och siklöjors del räcker det att 60 stamfiskar per fångstplats undersöks, även om fler stamfiskar används. För andra arters del undersöks i regel alla stamfiskar. Om undersökningen av stamfiskarna skadar skyddet av arterna och sjukdomsläget på fångstplatsen inte förutsätter att alla stamfiskar undersöks, kan man överenskomma med Evira om ett annat slag av undersökningsprogram.* Mer information om undersökningen av stamfiskar på [Eviras webbplats](#).

Om ett stamfiskstim etableras av laxfiskar som fångats i naturen (inte av rom), ska dessa i naturen fångade laxfiskar undersökas med tanke på de ovan nämnda sjukdomarna innan deras avkomma får säljas eller överlåtas för utplanteringar eller till andra anläggningar. Fiskarna kan helt eller delvis undersökas med hjälp av indikatorfiskar, om laxfiskar som fångats i naturen inte kan avlivas i en mängd som anses tillräcklig. Om vilda laxfiskar tas till en anläggning som är med i det frivilliga BKD-programmet, ska de försättas i karantän innan de flyttas över till de egentliga odlingslokalerna tills undersökningsresultaten klarnat. Över det hur fiskar försätts i karantän finns en separat

Utplanteringar av fiskar

Vid utplantering ska ovan nämnda förflyttningsbegränsningar från restriktionsområden (IPN, SAV, VHS) beaktas.

Laxfiskar får utplanteras i inlandsområdet endast från sådana anläggningar, som är med i den frivilliga BKD-hälsokontrollen och som regionförvaltningsverket beviljat hälsoklass 1 eller 2 för BKD-sjukans del. Ursprungsanläggningens hälsoklass för BKD-sjukans del kan kontrolleras på Eviras webbplats: www.evira.fi/sv > Djurhälsa och sjukdomar > Bekämpning och övervakning av djursjukdomar > Hälsotillstånd för fisk-kräft- och musselodlingar > [Förteckning över vattenbruksföretag](#) (bara på finska).

Fiskar, rom eller kräftor får inte utplanteras i naturen, om de misstänks kunna sprida en djursjukdom som är till skada för andra djur. Utplanteringar får inte öka risken att IPN-sjukan, furunculosis, kräftpest eller någon annan sjukdom som förekommer hos vattendjur sprider sig till en närliggande djurhållningsplats. *Om IPN eller furunculosis konstaterats på en djurhållningsplats och djurhållningsplatsen inte därefter tömts och desinficerats, borde sjukdomsläget i utplanteringsområdet beaktas vid utplanteringar från djurhållningsplatsen i fråga och överenskommas om utplanteringar med fiskodlingsanläggningarna i området.* Det bör särskilt ses till utplanteringarna inte orsakar en risk att IPN eller furunculosis sprider sig till en djurhållningsplats som håller stamfiskarter som är mottagliga mot dessa sjukdomar.

Det är skäl att beakta, att det till utplanteringar av fisk hänförs lagstiftning som är underställd fiskerilagen och som inte beaktats i denna anvisning och som närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna) svarar för tillämpningen av.

Utplanteringar och förflyttningar av kräftor

Utplanteringar av kräftor får inte medföra en risk att kräftpesten sprider sig.

Då flodkräftor utplanteras, borde ett parti på 60 kräftor av partiet som ska utplanteras sändas in till Evira för undersökning med tanke på kräftpest och utplanteringen borde göras först efter att undersökningsresultatet klarnat. Vid utplanteringar borde man gynna odlade kräftor vilkas hälsotillstånd tillförlitligast kan utredas.

Det är skäl att beakta att det till utplanteringar av kräftor hänför sig lagstiftning som är underställd fiskerilagen och för signalkräftornas del lagstiftningen om främmande arter och som närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna) svarar för tillämpningen av. Utplanteringar av signalkräftor i alla vatten – även nuvarande signalkräftvatten – och odling av signalkräftor är förbjudet med stöd av lagstiftningen om främmande arter.

Anmälningsplikt

Om en person som arbetar med vattenbruksdjur, såsom en företagare som förflyttar eller utplanterar fiskar eller kräftor, misstänker att fiskarna eller kräftorna bär på en djursjukdom som ska bekämpas eller på en ny allvarlig djursjukdom, ska denna som lagen om djursjukdomar säger utan dröjsmål lämna en anmälan om saken till den kommunala veterinären eller regionförvaltningsverket. *I praktiken ska en anmälan alltid lämnas om allvarligt sjuka fiskar eller kräftor, om inte misstanken om en djursjukdom som ska bekämpas eller om en ny allvarlig djursjukdom av någon orsak kan uteslutas.*

Tvätt och desinficering av transportutrustningen

Tvätt och desinficering ska ske så långt borta eller annars åtskilt från fiskodlingsanläggningar, renserier och naturvatten att det inte är möjligt att infektion sprider sig till tvättad och desinficerad materiel eller via tvättvattnen till odlade eller vilda fiskar.

Alla ytor på transportmaterielen och arbetsredskapen, alla slangar, all skyddsklädsel och alla redskap som kommit i kontakt med fiskarna eller vattnet, ska tvättas rena innan de desinficeras. Tvätten ska ske med vatten med en temperatur på minst +60 °C och med ett alkaliskt tvättmedel. Tvätten ska ske omsorgsfullt, eftersom desinficeringsmedlen inte fungerar på smutsiga ytor. Efter tvätt besprutas alla ytor med ett desinficeringsmedel som biter på VHS/IPN/SAV-virus och medlet får verka den tid som anvisningen på förpackningen säger. Desinficering med t.ex. het ånga är också en lämplig metod. Exempel på desinficeringsmedel som biter på VHS/IPN/SAV-virus har räknats upp i tabell 1. Också andra desinficeringsmedel, -metoder och -tider än de som räknats upp i tabellen kan användas, om de biter på VHS/IPN/SAV-virus. Då desinficeringsmedel används ska givna anvisningar på säkerhetsdatabladet alltid följas.

Då man lämnar ett restriktionsområde kan tvätten ske inom restriktionsområdet så att desinficeringsmedlet sprutas på ytorna och medlet får verka hela returren. Tvätten

Enheten för djurens hälsa och välfärd

Anvisning till företagare som förflyttar och planterar ur fiskar och kräftor

och desinficeringen kan också ske på finska fastlandet, om man bara ser till att eventuella sjukdomsalstrare på transportmaterielen, redskapen och skyddsklädseln inte har möjlighet att sprida sig med tvättvattnet. Sumpbåtar ska alltid tvättas och desinficeras innan de lämnar Åland.

Vi rekommenderar att bokföringen över transportmedlet kompletteras med följande uppgifter:

- 1. Tvätt- och desinficeringsstället*
- 2. Tvättens och desinficeringens datum och klockslag*
- 3. Fordonets (och släpvagnens) registernummer*
- 4. Ämnena som använts för tvätt och desinficering (handelsnamn och aktiv substans) och brukslösningens styrka i procent jämte verkningstiderna*

Tabell 1. Exempel på metoder som förintar VHS-, IPN- och SAV-virus Beakta anvisningarna på säkerhetsdatabladet.

	Exempel på handelsnamn	Halt	Verkningstid
Het ånga		> 100 °C	5 min
Väteperoxid och perättiksyraföreningar	P ₃ –Oxonia Aktiv, Divosan Aktiv, F 268 Aiol S	2-3 %	30 min
Kaliumpersulfat	Hygisept, Virkon S	1-2 %	30 min
Glutaraldehyd	Parvocide H-Plus	2 %	30 min

Lagstiftning

- * Lagen om djursjukdomar 441/2013, ändring 1500/2015
- * JSM:s förordning om bekämpning av djursjukdomar hos fisk, kräftdjur och blötdjur 1009/2013 och ändringarna 391/2014 och 807/2014
- * JSM:s förordning om djursjukdomar som ska bekämpas och klassificeringen av dem 843/2013, ändringar 111/2015, 1271/2015.
- * JSM:s beslut om inrättande av ett restriktionsområde för att förhindra spridning av infektiös pankreasnekros hos fiskar och salmon alphavirus 809/2016
- * JSM:s beslut om inrättande av ett restriktionsområde för att hindra spridning av viral hemorragisk septikemi hos fiskar 1270/2015
- * JSM:s förordning om skyddande av Tana älvs, Näätäjärv, Paatsjoki, Tuulomajoki och Uutuanjoki vattenområden från spridningen av parasiten Gyrodactylus salaris 1376/2004 och ändringen 839/2010
- * Kommissionens förordning om tillämpning av rådets direktiv 2006/88/EG när det gäller villkor och intygskrav för utsläppande på marknaden och import till gemenskapen av djur och produkter från vattenbruk och om fastställande av en förteckning över smittbärande arter (EG) nr 1251/2008, med ändringar

Gällande djursjukdomslagstiftning finns på jord- och skogsbruksministeriets webbplats: www.mmm.fi/fi/index/lainsaadanto/elainlaakintolainsaadanto/sisalto.html

Enheten för djurens hälsa och välfärd

Anvisning till företagare som förflyttar och planterar ur fiskar och kräftor

En myndighets verksamhet ska bygga på den befogenhet som föreskrivs i lag och lagen ska följas i myndighetens verksamhet. Myndighetens anvisningar är till sin rättsliga natur inte bindande för andra myndigheter eller företagare. I sista hand avgörs frågor som gäller tillämpandet av lagstiftningen av en domstol.

I denna anvisning ingår såväl direkta citat ur lagstiftningen som tolkningar av hur lagstiftningen ska tillämpas. Tolkningen av lagstiftningen har märkts ut med kursiv. Tolkningarna som framförs i anvisningen är Eviras synpunkter på hur lagstiftningen borde tillämpas.

BILAGA 1

Exempel på fiskundersökningar som krävs

ANVÄNDNINGSAÄNDAMÅL	ARTER SOM UNDER-SÖKNING-EN GÄLLER	VAD SKA UNDER-SÖKAS	MER INFORMATION
Etablering av ett stamfiskbestånd	laxfiskar	VHS, IHN, IPN, SAV, BKD	JSMf 1009/2013, 6§
Förflyttning av rom från vilda laxfiskar från ett IPN/SAV-restriktionsområde till insjöområdet (förflyttning av fiskar endast med undantagstillstånd från RFV).	laxfiskar	IPN, SAV	JSMb 809/206 5§ Kläckning i en karantänkläckningsanläggning tills undersökningarna är klara.
Mottagning av rom på en djurhållningsplats som omfattas av BKD-hälsokontrollen (Separat anvisning till dem som omfattas av BKD-hälsokontrollen)	laxfiskar	BKD	SRf 838/2013 12§
Mottagning av rom från laxfiskar som fångats i vattendrag som mynnar ut i Ishavet	laxfiskar	ISA	
De som är med i Eviras fiskhälsotjänst ska låta undersöka de vilda stamfiskarna alltid om sättfisk produceras av könscellerna	alla arter	VHS, IHN, IPN, SAV, BKD	Avtal med fiskhälsotjänsten
Överförflyttningar	se tillståndsvillkoren	se tillståndsvillkoren	Förflyttning kräver ett tillstånd från RFV JSMb 806/2014 4§, DSL 441/2013 38§, JSMf 1009/2013 32§
Mottagning av fiskar (inte könsceller) på en djurhållningsplats som är med i BKD-hälsokontrollen	laxfiskar	BKD	SRf 838/2013 12§ Undersökningen ska vara gjord före förflyttningen. Om karantänförfarandet ska överenskommas med RFV.